

A BRÜSSZELI KERESKEDELMI MUZEUM,

különös tekintettel egy Budapesten létesítendő keleti kiviteli muzeumra.

Az ipari termelés folytonos emelkedése és terjeszkedése a különböző államok jelentékeny termelői között bizonyos versenyt létesített az iparcikkek minél jobb és minél nagyobb mértékben való értékesítésére nézve. Alig mulik el évszak, mely ne hozna valami újat. Az ipariskolák, iparmuzeumok és ehez hasonló gyakorlati müintézetek mind azt idézik elő, hogy a termelésben tökéletesebb eredményt, nagyobb művészi tökélyt érjünk el és az utóbbi évek országos és nemzetközi kiállításai igen sok tanúságot nyújtottak egyes iparágak fokozatos fejlődésére, folytonos emelkedésére nézve, úgy hogy a szemlélő, ki egyuttal a komoly tanulmánytól sem riad vissza, gyakran meglepve áll a tárlatok ragyogó kirakatai előtt, és csudálkozó figyelemmel tapasztalja a minden lépten-nyomon mutatkozó haladást, a nagyobb és nagyobb tökélyt, mely már-már oly fokot ért el, hogy első pillanatra a további fejlődést mintegy lehetetlennek, vagy legalább is süzségtelennek képzeljük.

Pedig az ipar némely ágában lehet a haladás rohamos, meglepő, de józan észszel ma, midőn a gőz csodáit a villamos aera követi, senki sem merné állítani, hogy a haladásnak határa van. Nem is lehet. A folyton kutató, előretörekvő emberi ész, mely javít, módosít, a jó helyett jobbat, a jobb helyébe kitünőt és kitünőbbet fürkész, mely az egyéni izlés, kényelem és süzséglet ezernyi titkait, sőt gyöngéit is kipuhatolja, hogy azokat saját anyagi előnyére kizsákmányolja, ez az emberi ész nem pihen soha. Sőt minél jelentékenyebb eredményeket ér el akár a gyakorlati tanítás, akár az elmélet útján, — minél ragyogóbb a kiállítások, az új kor e remeklő mühelyeinek eredménye, annál nagyobb a nemzetközi verseny és annál jobban fejlődik, az ösztön e verseny terén is diadalt, vagyis a

közgazdasági szótár értelmezése szerint, kenyeret és vagyont szerezni.

És ez az irány ugyanaz nagyban, vagyis az államoknál, mint kicsinyben, vagyis az egyeseknél.

A jóhirű kereskedő, kinek üzletét szolid és kedvelt cikkek tették ismeretessé, nem elégedhetik meg, ha csak egy városrész, vagy csak egy város közönségét számíthatja megrendelői közzé. Cikkeinek piacot keres szélesebb körben és igyekszik meghódítani szomszédos vagy akár távolabb eső városok kereskedőit, ezek által pedig azok közönségét.

Ugyanez az irány kezd érvényesülni a nagyobb iparos-államokban is. A nagyiparosoknak szűk a maguk hazája. Kénytelenek kiviteli piacokról pondoskodni és nincs a világnak az a rejtett zuga, a melyet föl ne fedeznének, ha abban hálás fogyasztó piacot sejtene.

Ez a nemzetközi piacskeresés és piaczhódítás teremtette és fejlesztette a kereskedelmi- és vámpolitikát, melyet minden ország a saját gyátmányainak védelmére igyekszik kiaknázni, vagy legalább kellene, hogy kiaknázzon. És a nagy gazdasági harcok, melyek az egyes államok kereskedelem-politikai érdekeinek érvényesülése körül vivattak, sőt vivatnak még ma is, eléggé jellemzik a fönnebb érintet iránynak fontosságát és befolyását az egyes államok nagyobb termelőinek, ezek által pedig magának az illető államoknak vagyonosodására nézve.

De e nagy harcokról és azok eredményéről e helyen szólni nem akarok. Egy példára kell utalnom, mely fényesen igazolja, hogy nagy célokat csekély eszközökkel is lehet megközelíteni, melyek nem idézik föl a diplomatiái kar beavatkozását, hanem csendben, minden nagyobb apparatus nélkül kitünő szolgálatot tehetnek az illető állam iparosainak kiviteli aspirációi érdekében, sőt ez aspirációkat még az oly iparosoknál is felköltik, kik azelőtt talán nem is gondoltak arra, hogy termelvényeiknek idegen helyen biztosságot keletet.

Ez e példa a *briisszeli kereskedelmi muzeum*, melynek célja és szervezete méltó arra, hogy minél szélesebb körben megismerjék.

E muzeum alapja a közvetítés. A belga iparosoknak feltárja a külföldi piacok szükségletét, igényeit és mintegy invitálja a termelőket az illető piacok meghódítására. A muzeum tervezői és léte-

sitői igen helyesen abból a szempontból indultak ki, hogy a világhírű iparágak, melyek magasan kiemelkednek a termelésben, maguktól is elterjednek világszerte. A lyoni selyem, az angol vas, a párisi csecsebecse, a brüsszeli csipke és a többi kiváló specialitások maguk is el tudnak indulni világhódító utjokra és meg is tudják tartani pozíciójukat a főbb piacokon. De a köznapi szükséglet számára termelő iparágak, melyekben a tultermelés és itt-ott a pangás állott be, nagyon is rászorulnak arra, hogy avatott helyen kijelölésükre a piacot, a terjeszkedésre kínálkozó alkalmat.

Ez a célja a brüsszeli kereskedelmi muzeumnak. És e fontos célra való tekintettel legyen szabad annak keletkezési történetét és lényegét a következőkben megismertetni.

A brüsszeli kereskedelmi muzeum létesítésére vonatkozó eszme egész 1855-ig vezethető vissza. Ez említett évben a belga külügyminiszter az összes belga konzulokhoz körrendeletet intézett, instruálván ezeket jelentéseik szerkesztésére nézve. Melegen szívére kötötte a körrendelet a konzuloknak, hogy, ha valamely piacon egyik-másik kelendő cikk a belgiumi hasonló készítmények fölé helyeztetik, határozzák meg: miben áll a más országbeli cikkek előnye; jelöljék meg a belgiumi iparcikkekkel való versenyző árúk eladási árát; szerezzék meg e keletnek örvendő cikkek eredeti példányait és küldjék be azokat a külügyminiszteriumba; végre közöljék azon föltéteket, melyek szerint a vevő közönség igényeit, izlését ki lehetne elégíteni, általában pedig nyujtsanak tájékozást a vevők között uralkodó divat kielégíthetése iránt.

Belgium buzgó konzulai ez utasítások alapján szerkesztették jelentéseiket és ezekkel együtt különböző iparcikkek mintáit küldték be a külügyminiszteriumnak. A miniszterium a kereskedelmi és iparkamarák útján megismertette az érdekelt köröket e mintákkal, melyek az antverpeni kereskedelmi hivatalban megőriztettek.

Habár e küldemények eleinte minden rendszert nélkülöztek, sőt tökéletlenek voltak, azok befolyása az egyes iparágak kivitelképességének emelésére már kezdetben is jelentékenyen érezhető volt. A belga kormány lassankint arra a meggyőződésre jutott, hogy az ipari termelés sikere nagy mértékben a külföldi piacoktól függ és szükségesnek találta, hogy e piacok szükségletét behatóbban tanulmányozva, az érdekelt iparos- és kereskedő köröket ez iránt alaposan tájékozza.

A külföldi konzulok által beküldött minták, bizonyos rendszer alapján Belgium kivitelének és behozatalának áttekintő képben való bemutatása céljából az 1880-iki belga országos kiállításon voltak összpontosítva és itt méltó feltűnést keltettek. Azok között, kik a külügyi hivatal e felette érdekes kiállítása iránt igen melegen érdeklődtek, első sorban magát a belgák királyát látjuk, ki több ízben tekintvén meg a kiállítás ez osztályát, azon óhaját fejezte ki, hogy a gyűjteményt — ha célzt akarunk vele érni — jobban kell osztályozni és az általa leginkább érdekelt közönség számára hozzáférhetőbbé, szemléletesebbé tenni. E legfelsőbb óhaj következtében bekövetkezett a gyűjtemények rendszeres osztályozása az e célra az Augustin-utczában létesített és mintaszerűen szervezett kereskedelmi muzeumban.

Az épület kívülről inkább magánpalotához hasonlít, mint muzeumhoz. Belül azonban igen kényelmesen és célszerűen van berendezve. Pompás lépcső vezet a diszes, felülről világított termekbe, melyekben széles szekrények és állványok foglalják magukba a különféle kész és nyers cikkek mintáit. A bejáratoknál csinos asztalok vannak elhelyezve, melyek a muzeum tárgymutatóját kínálgatják használat végett. A főépületben nagyobb olvasószobára, majd könyvtárra akadunk. Mindkettőnek meg van a maga fontos célja. Falragaszok ajánlják a gyűjtemények használatát és erre nézve instrukcióval is szolgálnak. A látogatónak csinos füzetet ingyen osztogatnak, melyből tájékozást szerezhet a muzeum célja és szervezete felől.

E kis tájékoztató szerint a muzeum célja : Belgium gyáripárosait és kereskedőit a külföldi üzletmenet felől tájékozni, és őket a külföldi megrendelőkkel és fogyasztókkal kötendő üzletek körül lehetőleg támogatni.

E muzeum a kereskedelmi tudományban ugyanazon helyet foglalja el, mint például a föld-, ásvány- és bonczani muzeumok a természettan szolgálatában. Hivatva van oly eszközökről gondoskodni, melyek által az üzletet gyakorlatilag lehet tanulmányozni; a gyárossal az idegen verseny tárgyait a világ minden részéből megismerteti, utal azon föltételekre, melyeknél fogva e tárgyakkal a versenyt sikerrel kiállhatja, és megóvjá azon hátrányoktól, melyek a termelőre rendszeren az által hárulnak, hogy nem ismeri alaposan fogyasztóközönségének igényeit és izlését; a muzeum tehát az ipa-

rost ugyyszólván edzi és képessé teszi a külfölddel való versenyre, mely csak akkor sikerülhet, ha a talajt, melyen e versenyt kiállani kell, minden sajátságaival együtt a legalaposabban ismeri; ellenkező esetben a verseny gyakran a gyáros szomorú vereségével, sőt talán bukásával is végződik.

A kereskedelmi muzeum vezetése, egy a külügyminiszterium alatt álló szakértő hivatalra van bízva. Az intézet igazgatója Mallissart mérnök, kit sokoldalú tevékenységében két jeles mérnök, kik közül egyik a textil-iparban kiváló specialista, és több jeles előképzettséggel bíró fiatal szakértő támogat.

A muzeum három főosztályból áll, és pedig : *a szorosán vett muzeumból, a tudakozó-hivatalból, és a könyvtárból.*

A tulajdonképeni muzeum maga ismét három osztályra oszlik. Mindenelőtt a *kiviteli cikkek* mintáit tartalmazza; a konzulok által beküldött minták szigorú és szakszerű osztályozásban találhatók; a katalógus tartalmazza a mintákhoz való legszükségesebb magyarázatokat és felvilágosításokat. A minták a következő 44 csoportba oszlatnak :

1. Termékek a növény- és állatországból. — 2. Bányászati és kőbányai termékek. — 3. Nyers bánya-termékek. — 4. Vegyészeti termékek. — 5. Üvegipari cikkek. — 6. Agyagipari cikkek. — 7. Sodronyok, a filigránmunkák kivételével. — 8. Fűtési, világítási és szellőztetési eszközök. — 9. Késművek. — 10. Sebészeti és műtőeszközök. — 11. Táviridai és telephon-készülékek. — 12. Készülékek és szerszámok. — 13. Hordható fegyverek, élelmezési cikkek. — 14. Zenészeti eszközök, hangszerek. — 15. Játékszerek. — 16. Órák, órarészek és az óragyártáshoz való eszközök. — 17. Aranyműves-árúk, müöntések, vert munkák. — 18. Ötvös- és ékszer-művek. — 19. Szobaberendezések, szőnyegek, kárpitok stb. — 20. Kárpitos- és diszitőmunkák. — 21. Szobrászati- és márványmunkák. — 22. Kocsigyártási cikkek. — 23. Finom bőrmunkák, műasztalosmunkák, kefék, fésűk, kosár-árúk. — 24. Csomagolási-, utazási- és hasonló cikkek. — 25. A fonás és szövés tárgyai. — 26. Ruházati cikkek mindkét nem számára. — 27. Harisnyák, fehérneműek és a ruházat melléktárgyai. — 28. Csipkék, tüllök, himzések, paszománymunkák. — 29. Papirárúk. — 30. Hivatalok berendezése, festő- és rajzeszközök. — 31. Nyers és kikészített bőrök. — 32. Nyerges árúk. — 33. Zsiradékok és élvezhető olajok. — 34. Conzervek. — 35.

Liszt és őrlemények. — 36. Fűszerek, cukrok, cukrászati áruk. — 37. Erjedt italok. — 38. Vegyészeti szerek fehéritésre és csinosításra. — 39. Sziták, háztartási cikkek, faczipők. — 40. Harangok, villamos csengetyűk és hozzátartozó eszközök. — 41. Lakatos-árúk, szegek stb. — 42. Kaucsuk-árúk. — 43. Dohánygyártmányok, szivarok és szivarka-árúk. — 43. Rongyok és hulladékok, trágya stb.

Az ép felsorolt csoportokba osztott mintákat a muzeumot látogató iparos és termelő megvizsgálja és ennek alapján nemsokára meg kell tudnia, vajjon a minta gyanánt bemutatott külföldi cikkek minősége, formája, izlése vagy ára-e oka annak, hogy a belgiumi cikkek fölött ama bizonyos piacokon előnyben részesülnek? Kutatásának eredményéhez képest természetesen azonnal számítást tesz, hogy az illető cikkeket hasonló minőségben, formában lehetne-e Belgiumban is készíteni, úgy, hogy az illető készítő ár tekintetében is concurrálhasson külföldi versenytársaival?

Hogy ez eljárást példával is illusztráljam, felhozom a következő konkrét esetet. A beyruti konzul gyapotharisnya-mintákat küld be, a mint azokat Beyrutban a férfiak és nők viselik. Közli a harisnyák nagyban és egyenként való eladási árát, utal az évi szükséglet mennyiségére, megjegyzi, hogy mily nagyságban kelendő ez áru, minő csomagolást követelnek a beyruti kereskedők, és végre minő fizetési föltételek szokásosak ezeknél. Ez alapon a belgiumi gyáros azonnal tisztába jöhet magával: vajjon lehet-e kilátása e cikkben való sikeres versenyre és ha igen, természetes, hogy nem késik gyártmányait a beyrutiak izlése szerint elkészíteni, ezeknek elfogadható árt szabni és a beyruti piacon kedvelt formába csomagolva küldeni az ottani kereskedőknek.

A muzeum eljárását jellemzi különben az a szabály, hogy csak oly cikkek felől ad felvilágosítást, melyekben a belga ipar még nem hódított tért az illető piacon és így elejét veszi annak, hogy több belgiumi gyáros egymásnak üzletét rontsa egy és ugyanazon cikkben, egy és ugyanazon piacon. Az intézet vezetői igen méltánylandó okoknál fogva követik e rendszert és okosan úgy osztják be működésüket, hogy lehetőleg oly czégek kivitelképességét is előmozdittassák, melyek még nem foglaltak tért külföldi nagyobb piacokon, de e térfoglalást is úgy igyekeznek irányozni, hogy által valamely más érdemes belgiumi cégnek kára ne essék. Az egyesek jólétének előmozdításában, mint már jeleztem, az állam jó-

létét vélik biztosíthatónak és e vezérelni emelte a muzeumot rövid főnnállása óta is a belga ipar egyik legjelentékenyebb támaszává. Arról nem is szólunk, hogy a brüsszeli kereskedelmi muzeum most ismerttetett szervezeténél fogva magasan fölülemelkedik minden eddigi hasonló más kísérleten, és sem a stuttgarti Musterlager, sem az ottani Exportverein, sem a német és ausztriai kiviteli társaságok nem tudták eddig eltalálni ezt a practicus irányt, mely a brüsszeli muzeum szervezetét jellemzi és eredményeit eddig is oly kiválókká tették. A muzeum látogatói, kik az intéző hivatalnokokkal érintkeztek, meggyőződhetnek, hogy ezek a legkomolyabb előszeretettel és lelkiismeretességgel felelnek meg hivatásuknak és nem ritkán fordul elő oly eset is, hogy ha valamely konzul jelentése bizonyos kérdésre nézve nem nyújt elegendő felvilágosítást, a muzeum egyik e célra kijelölt képzett hivatalnok maga utazik az illető helyre a szóban forgó kérdés alapos tanulmányozása végett, hogy tapasztalatainak eredményét az érdekelt gyárosokkal minél megfelelőbb és kielégítőbb alakban közölhesse.

A szorosán vett muzeumnak második része nem kevésbé fontos jelentőséggel bír. Éppen ellenkezője az első résznek; nem kivitelre alkalmas mintákat, hanem a *behozatalra* méltó anyagok mutatóanyagait foglalja magában.

Ha egy ország ipara oly kedvező helyzetben van, mint Belgiumé, hogy a világ minden részében megbízható ügynökökkel bír, kik az illető világrészek legjobb nyersanyagjaira, félkészítményeire stb. stb. hívják föl figyelmét, könnyen elképzelhető, hogy fejlődésre és lendületre sokkal kedvezőbb föltételekkel bír, mint más országokban.

A ki a gyakorlati iparoséletben némi tapasztalokat szerzett, az bizonyára tudja, hogy mily nagy fontossággal bír az iparosra nézve az a körülmény, hogy feldolgozandó nyers anyagjából a legszébbet, legjobbat és lehetőleg legolcsóbbat választhassa ki. Az ipar fejlődésének és jövedelmezőségének legelső bázisa a jó anyag, csak ezután következnek a jó műszerek és végre a gyakorlati képzettség és ügyesség. De lehet a gyár bármily nagyszerűen berendezve, lehet az iparos hármily elsőrendű mester, nagy művész a maga szakmájában, sem gépeit, sem tudományát értékesíteni nem fogja, ha az anyag kellő megválasztása körül nem bír a kellő szerencsével és tapintattal. De viszont, ha az iparosnak alkalmat tudunk adni arra,

hogy jobb és megfelelőbb anyagot válasszon iparcikkei számára, egyszersmind megadtuk neki az előfeltételt arra, hogy versenytársait minden téren legyőzze.

Az anyag helyes megválasztása tudvalevőleg egész vagyonnak képezi kutforrását az egyes iparosoknál.

Igy keletkeztek a különféle massák, compositiók és imitációk, melyek feltalálójuknak rengeteg kincset jövedelmeztek. Ha pedig egy intézet föladataul tűzte ki, hogy az illető ország iparosainak az általuk még ismeretlen, de értékesíthető nyers anyagokat bemutassa, vagy pedig az illető iparosok által ismert anyagnál jobbat, használhatóbbat és olcsóbbat állítson ki : oly föladatara vállalkozik, mely által az egyes iparágak föllandulását és az egyes iparosok vagyonosodását jelentékeny mértékben előmozdítja. Erre a föladataira vállalkozik a brüsszeli kereskedelmi muzeum és annak is ép oly lelkiismeretes és ügybuzgóan felel meg, mint a kivitel előmozdítására irányuló törekvések hathatós támogatása körüli misziójának.

A muzeum ez osztályában csoportonként látjuk felhalmozva a gyapot és kender legszebb és legjobb mintáit, az ipari feldolgozásra alkalmas és eddig alig ismert növények különböző mutatványait, ásványokat, fanemüeket, gabona-féléket, egyéb nyersanyagokat és félkészitményeket, melyekből a gyáros és műiparosoknak csak választani, próbálni kell és az ipari termelés ezernyi ágaiban annyi előnyt, oly eddig alig képzelt lendületet ér el a muzeum ez osztálya által, melyet előbb sejteni sem tudott. A bemutatott külföldi anyagok különben új iparágak meghonosítására is kellő ösztennel szolgálnak, a kereskedelem szolgálatában pedig kiváló haszonnal értékesíthetők.

A harmadik része e muzeumnak *csomagolási- és göngyminták*-ból áll. A kiviteli cikkek ez ugynevezett „toilette“-jét a belga iparosok eddig nem nagyon értették, és távolról sem fejtettek ki benne annyi izlést és kínálkozó chic-et, mint például a francziák. De a belga iparosoknak csak fel kellett ismerni e gyöngéjüket, és a kereskedelmi muzeum azonnal módot nyújtott ez első tekintetben kisserűnek látszó, de alapjában véve nagy hiány pótlására. A különféle piaczokon divó és kedvelt csomagolási-, göngyölési- és diszitési minták itt mind egybe vannak gyűjtve és a kiviteli cégek egy kis

betekintés után megtalálják czikkeik számára a legalkalmasabb toilette-t azon vidék szerint, a merre czikkük szánva van és az illető czikknek természetéhez és követelményéhez mérve. A ki tehát külsőleg nem képes czikkeit megkedveltetni, az egyesegyedül magát okolhatja, mert itt van módja a különféle igényeket alaposan tanulmányozni és azok kielégítése érdekében a legkitünőbb másolatokat megszerezni.

A kiviteli kereskedés fellendülése még egy fontos kérdéstől függ. Ha a gyáros már tudja, hogy milyennek kell lenni a czikknek, melyet exportálni akar, ha a tetszetős csomagolási mintáról is gondoskodott, még tudomást kell szereznie arról is, hogy mennyibe kerül a kiviteli vám és szállítási díj; mert e két kiadás is oly költség gyanánt jön számba, melyet az áru értékébe be kell tudni, hogy azután számot vessünk az illető áruczikknek ár tekintetében való versenyképességével. A kereskedelmi muzeum erről is gondoskodik. van egy külön *tudakozó-hivatala*, melyben minden gyáros azonnal tudomást szerezhet, hogy bármely czikk után mennyi a vám és szállítási költség — X. vagy Y. városba. A tudakozó hivatal hetenkint közleményeket tesz közzé, melyek első sorban a mintagyűjtemény katalógusának kiegészítésére vonatkoznak; megbízható és sűrű tudósításokat tartalmaz továbbá a külföldi piacok üzletmenetéről, minden e téren felmerülő újdonságról, sat.; közli továbbá a nemzetközi tarifákat, az ezekben netán előforduló változásokat, a vámtételekben előforduló minden módosítást, sat. sat. E hivatal tehát a kiviteli kereskedés egyik nélkülözhetlen tényezőjévé válik, főleg, ha tekintetbe vesszük, hogy a gyárosok és iparosok üzletükkel annyira el vannak foglalva, hogy ritkán marad arra is idejük, hogy a vám és tarifatételekben előforduló minden változást kellő figyelemmel kísérhessenek.

De a kiviteli hivatal hatásköre még tovább is terjed, működése még más irányban is hasznos a termelő közönségre nézve. Figyelemmel kíséri ugyanis a nemzetközi pályázatokat, megszerzi a pályázati föltételeket, a mintákat, terveket és rajzokat, melyek szerint a szállításokat eszközölni kell. Mindezekről részint heti közleményei útján, részint más uton értesíti az érdekelt köröket és a pályázni képes hazai iparosoknak így mintegy központi tudakozó intézetévé és nélkülözhetlen tanácsadó közegévé válik. Minden irányban készséggel szolgál felvilágosítással, kéznél tartja a pályázati

föltételeket, költségelőirányzatokat, a nemzetközi forgalom vasuti- és hajószállítási költségeire nézve a legpontosabb utmutatással, szolgál, szóval az iparosok és termelők érdekeit minden irányban támogatni és előmozdítani kész.

A muzeum *könyvtára* pedig gazdag anyagot tartalmaz a kiviteli kereskedelemre vonatkozó irodalomból. A világ legnevezetesebb szaklapjait és a kereskedelmi szempontból nevezetesebb napilapokat is feltaláljuk itt az olvasószobában. Azonkívül a technikai szakkönyvek, kereskedelmi almanachok, technológiai lexiconok, czimtárak, muzeumi katalogusok és általában a kiviteli kereskedelemre és fogalomra vonatkozó könyvekből nagy választék áll az érdekelt iparosok rendelkezésére. A muzeum hivatalnokai azonban oly eleven könyvtárt és felvilágosító közeget képeznek, hogy a könyvtár használata csak azok számára szükséges, kik egyik-másik irányban behatóbb tanulmányokat kívánnak tenni.

Ime, ez a brüsszeli kereskedelmi muzeum rövid ismertetése.

Az előadottak nyomán el kell ismerni, hogy annak befolyása a belga ipar extensiv fejlődésére nagy horderővel bír. Egész szervezete különben oly egyszerű és minden ízében annyira megfelel a gyakorlati igényeknek, hogy szinte csodálnunk kell, hogy előbb és másutt még nem létesítettek ez alapon hasonló intézeteket. Pedig majdnem oly egyszerű, mint a tojás felállításának állítólag Kolumbus által megoldott elmélete.

A kiállítások és állandó muzeumok sűrűn váltakozó rendjében a szakember alig talál már valami élvezetet. Gépileg vonul végig az itt-ott megújuló javított kiadásu, haladást feltüntető cikkek utvesztőjében, és ha fáradt tekintete meg-meg pihen egyik-másik osztályon, az egésznek benyomása már nem oly friss, nem oly felvillanyozó, mint mikor a nemzetközi és országos kiállítások egy-egy eseményt képeztek. Ma már minden esztendőre esik egy pár és minden harmadik esztendőben rákerül a sor ugyanazon országra. És a kik buzgalommal lelkiismeretességgel neki indultak a kiállítások tanulmányozásának, kevés erdménnyel térnek vissza a kirakatoknak gyakran sivár és meddő színhelyéről. Még az újabb, jelentékenyebb vívmányok is alig bírnak rá vonzó erővel.

De a brüsszeli kereskedelmi muzeum állandó kiállítása egészen más színben mutatkozik. Itt végre megtaláljuk, a mit a sok kiállítá-

son való bolyogásunk közben önkénytelenül keresünk és megtalálni ritkán tudunk : a gyakorlati célt és eredményt. Itt minden darab gyakorlati értékkel és gyakorlati rendeltetéssel bír, nem a fény, nem a pompa az irányadó, hanem az, a mit az iparosvilág leginkább keres és hajhász : — az üzlet, a haszon . . . Itt minden tárgy az üzleti érdek szolgálatában áll, és miként minden egyes darab, úgy az állandó gyűjtemény összesége — a hazai ipar terjeszkedésének lesz mértékadó eszközévé. — Ez az eszköz pedig célra vezet és a cél szentesíti az eszközt . . .

Hogy mikép létesült ez intézet, azt már elmondottam, hogy az okos, a szükséglethez alkalmazkodó practicus ész teremtette azt meg, ez iránt szintén tisztában vagyunk. De van még egy kérdés, melyre felelni tartozom és e feleletben sok mindenre nézve vélek magyarázatot adhatni, sőt talán önkénytelenül oly hurokat is érintek vele, melyek nálunk — kiviteli kereskedésünk tespedő helyzetére való tekintettel — fájdalmasan fognak megrezdülni . . .

A kérdés egyszerűen az : hogy lehet e muzeumot a folyton váltakozó kereslet és szükséglet hullámozása közben azon a színvonalon tartani, hogy az a gyáripar extenziv terjesztésének és a kiviteli kereskedés emelésének állandóan szolgálatára lehessen ?

Erre egyszerű a felelet. Sőt minden felelet helyett egyszerűen hivatkoznom lehet Belgiumnak a világpiacz minden kiváló pontján található lelkiismeretes, szakképzett *konzulaira*. Ezek képezik a kereskedelmi muzeum oszlopait.

A belga konzulok tevékenységüket első sorban az ipar és kereskedelem érdekeinek szentelik. Ez a súlypont, melyre működésüket helyezik. A belga külügyi hivatal évek, sőt évtizedek óta e gyakorlati irányban nevelte őket és ma is — ha valamely konzuli állás betöltéséről van szó — első sorban gyakorlati férfiakat, lehetőleg mérnököket szemelnek ki. A brüsszeli kereskedelmi muzeum hivatalnokai pedig, kik föladataik teljesítése körül kedvet és odaadást tanusítanak, biztosra vehetik, hogy rövid idő múlva valamely fontosabb konzuli állásra hivatnak meg, és így a muzeum félig-meddig jeles konzuljelöltek iskolájává és gyakorlati képzőjévé is válik.

Nem mondok újat, ha állítani merem, hogy valamely ország kivitelképességének emelésére a megfelelő vámpolitikán kívül legnagyobb befolyást gyakorolhatnak a konzulok. A mi specialis viszonyainkra való tekintettel, fájdalom, nem lehet elmondanunk,

hogy az osztrák-magyar konzulok, főleg *Magyarország* kiviteli kereskedésének fejlesztése érdekében eddigelé sokat lendítettek volna. Az a néhány sovány jelentés, melyeket konzulaink a félhivatalos vagy hivatalos lapokban közzétesznek, legkevésbé alkalmas arra, hogy iparosaink és kereskedőink kiviteli aspirációit nagyban felköltsék.

Igaz ugyan, hogy hazánk gyártmányaival a világpiaczon jelentős számot ma még alig tehetünk. De ezzel szemben nem lehet tagadni, hogy vannak izmos, kivitelképes iparágaink, melyeknek a közeli keleti tartományok legtermészetesebb piaczeit képezhetnék.

És nem tehetek róla, de már 1880-ban, midőn a brüsszeli országos kiállításon a külügyi hivatal mintaszerű osztályát láttam, és az idén, midőn Ansterdamból visszajövet Brüsszelben megállapodtam és itt az ép említett osztályt a kereskedelmi muzeumban rendszeres egészszé kitarva vizsgáltam, önkénytelenül is az az eszme fogamzott meg bennem, hogy *nekiink Magyarországon szintén hasonló kis muzeumot kellene szervezni, de csak is a keleti tartományokra való tekintettel.*

Iparosaink a termelés egyes ágaiban számot tevő eredményt képesek elérni már ma is; új vállalatok keletkeztek, mások keletkező félben vannak; s mindezek meg akarják hódítani a magyar fogyasztó közönséget, melynek érdeklődése a hazai iparcikkek iránt nőttön-nő. De egyrészt nehezen tudják bevárni, hogy az egész ország hazai cikkeket fogyasztson, másrészt némely iparágak a hazai fogyasztás legkedvezőbb föltételei mellett is kell más, nagyobb piacokat hódítani, mert különben fejlődésükben stagnatió áll be. A kiviteli piacokat pedig — egyes igen fejlett iparágaktól eltekintve — legközelebb találjuk a keleten, melyet iparuk ma még meghódíthat magának és melyben némi kis erőfeszítéssel sikeres versenyt nyújthat a távol eső nagy iparos-államok kivitelének

Arra azonban a magyar ipar még nem képes, hogy maga induljon el kiviteli piacainak tanulmányozása végett. Kényelmesek és élhetetlenek is vagyunk még bizonyos tekintetben. De ha az iparosnak itt a fővárosban megmutatnánk mindazon iparcikkek mintáit, melyek a keleti tartományok főbb piacain a legkelendőbbek, ha ezenkívül értesítenénk iparosainkat a kiviteli vám és szállítási föltételekről, lehetne reményünk arra nézve, hogy a kivitelképesebb gyárak és ipartelepek nem riadnának vissza a keleti piacokon való

térfoglalástól. Mert ahhoz sem elég pénze, sem elég bizalma nincs minden magyar ipartelepnek, hogy egyes főbb keleti piacokon fióküzletet nyisson. Ha eddig néhány iparos kísérletet tett ez irányban, talán nem bánta meg, de ezeket, mint utánzásra méltó példákat általánosságban odaállítani nem lehet.

Ha a magyar kormány keleten levő konzulainkat ép oly utasításokkal látná el, mint a belga kormány az ő külföldi konzulait, ha a brüsszeli kereskedelmi muzeum szervezetére egy kisebbszertű *keleti kiviteli muzeumot* tudnánk berendezni és azt a kivitelre képes iparosok és iparvállalatok, valamint a kereskedők számára alkalmas tudakozó intézet gyanánt is be tudnánk rendezni, sokkal több eredményt érhetnénk el, mint költséges experimentatiók által.

A gyakorlatilag megmagyarázott példa jobban hat, és a szemléltetés útján bizonyára jobban lehetne iparosainkat kiviteli kísérletekre buzdítani, mint leírásokkal s jelentésekkel. Ha egyik edénygyáros látja például : milyen az az edény, mely teszem Brailában kelendő, ha meggyőződik, hogy hasonló edényt, hasonló ár mellett ő is tudna eladni, ha megtudja, kik a megbízható kereskedők, kik üzletét, kivitelét közvetíthetnék : kedvet és hajlamot kaphatna a kivitelre és ennek első sikerein buzdulva, megállapíthatná ipartelepének hírnevét, megszilárdíthatná kivitelképességét s az ebből az illető iparosra és általában az iparra és hazánkra háruló hasznot könnyűszerrel lehetne kiszámítanunk.

Az országos kiállítás szervezése előtt több oldalról felmerült az az eszme, hogy a kiállítás egy külön osztályát úgy kellene berendezni, hogy abban kizárólag a keleti tartományok nyersanyagjai és behozatali, vagy termelt czikkei legyenek bemutatva, hogy ez alapon az illető tartományok versenyképességét megismerve, kivitelünket fokozhassuk és a keleti piacok elfoglalására — természetesen csak az ipar és kivitel szempontjából — megtehessük a kellő előkészületeket.

De ez eszmének megvalósítása sok nehézségbe ütközött, s míg egyrészt megcsorbitotta volna a kiállítás országos jellegét, másrészt a kívánt czélt aligha közelíthette volna meg. Mert mit érünk vele, ha hat hónapon át látjuk egyes keleti piacok termelőképességét? Semmit.

Nekünk az illető piacok valóságos és folyton váltakozó szükségletét kell megismernünk, nemcsak az ott termelt, de az oda im-

portált külföldi czikkek alapján is; és nagyon természetes, hogy e szükséglet időről-időre változik, tehát csak egy *állandó, folyton kiégszítendő* kiállításból ismerhető meg, nem pedig egy 6 hónapos, tökéletlen kiállítási osztályból. Az említett állandó kiállítást legcélszerűbaen a *keleti kiviteli muzeum* foglalhatná magába.

Terményeinknek és iparcikkeinknek Keleten való térfoglalása érdekében újabb időben fölmerült különféle eszmék és javaslatok közül egy sem egyesíthetett magában eddig annyi gyakorlati és kézzelfogható előnyt, mint a mennyi a Budapesten létesítendő keleti kiviteli muzeum eszméjében rejlik, mert ebben — ha az brüsszeli kereskedelmi muzeum tervezete szerint létesül — együtt található mindazon előny, mely az egyes eddigi javaslatokban szórva-nyosan mutatkozik.

És mik voltak az eddigi javaslatok és intézkedések? Bizottságot küldtek ki egyes keleti piacok tanulmányozása végett; majd egyes szakférfiakat a Levante kereskedelmi és iparviszonyainak ismertetésére kértek föl; a trónörökös menyegzője alkalmából akartak egy nagyobb alapítványt létesíteni, melynek kamataiból évenként képzett ifjak küldettek volna a keleti piacok behatóbb tanulmányozására; híres tudoósok, államférfiak és egyszerű közigazdák a kereskedő és iparosvilágnak évről-évre tartanak felolvasásokat az ismert jelszóval „Keletre magyar.“ Ugyan e jelszó érvényesülése érdekében tüzte ki a volt nemzetgazdasági egylet ama pályakérdést, melynek György Endre pályanyertes művét köszönhetjük.

És mind e mozgalmaknak mi lett az eredménye? Kevés, mert kevés volt az intézkedésekben, jelentésekben vagy a javaslatokban a practicum.

A brüsszeli keereskedelmi muzeum megadta a gyakorlati irányt, melyet nekünk csak egyszerűen le kell másolni, alkalmazván azt a keleti tartományok kiválóbb piacaira.

A brüsszeli kereskedelmi muzeumnak fiókja legközelebb nyílik meg Gentben, Belgium e második fővárosában. E mintára nemsokára a német birodalom kiválóbb kereskedelmi piacain is keletkeznek hasonló intézmények. Stuttgartban az Exportverein pótolja egyelőre annak helyét, de nemsokára javított kiadásban meg fogja közelíteni a brüsszeli mintaintézetet. Németországra és Ausztriára kiterjedő hatáskörrel nem rég szervezték a *keleti kiviteli egyletet*, melynek tervezete magában véve is elég imponáló. A keleti pia-

czokra végre legutóbb az oroszok is szemet kezdtek vetni és, mint a tavaly Mozkvában tartott nemzetgazdasági congressus tárgyalásaiból kiderül, komoly előkészületeket tesznek iparcikkeiknek Törökországba, Szerbiába, Ruméliába s általában a keleti tartományokban való exportálásának rendszeresítése érdekében.

Szóval mindenütt mozognak körülöttünk, csak mi nem tudunk a kellő gyakorlati irányba zökkenni s a nagy verseny ellenében a saját iparunk kivitelét és keleti térfoglalását biztosítani

Pedig iparunk extenzív fejlődésének kellékei között ez a kérdés egyike a legfontosabbaknak. Bizonyítják ezt az eddigi idevágó tervezgetések.

De a tervezgetésekből végre ki kell bontakoznunk, mert ha még annyi ideig készülődünk és experimentálunk, mint eddig, bizonyára minden piacról lekésünk és legfeljebb azon tarlókon böngészhetünk, melyek az izmos külföldi iparnak nem kellenek. Ebben pedig nem lesz nagy köszönet.

Létesítsünk végre oly intézményt a jelzett cél érdekében, mely maradandó becsű, melytől eredményt várni jogosultak lehetünk. E maradandó alkotásra céloz az itt megpendített eszme, a keleti kiviteli muzeum, melynek fölkarolását hazai iparunk érdekében melegen ajánlom az érdekelt szakkörök, első sorban pedig az országos iparegyesület pártoló figyelmébe.

GELLÉRI MÓR.
